

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Andrzej Siuchniński (sprawozdawca)

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Zbigniewa Siejbika

w sprawie **J. G.**

oskarżonego z art. 209 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 27 października 2020 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na niekorzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. akt IV Kz (...),

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K. z dnia 26 kwietnia
2018 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w
mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K., a wydatkami
postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K., wyrokiem zaocznym z dnia 16 grudnia 2013 roku, sygn. akt II K (...), uznał J. G. za winnego tego, że w okresie od 2 listopada 1998 roku do 21 marca 2013 roku w K. uporczywie uchylał się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy obowiązku opieki poprzez niełożenie na utrzymanie córki E. Z.,

przez co naraził ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. i za to na mocy powołanego przepisu, wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności; na mocy art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 4 lata; na mocy art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie córki E. Z..

Powyższy wyrok uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego w dniu 31 grudnia 2013 roku (k. 126).

Postanowieniem z dnia 15 września 2015 roku, Sąd Rejonowy w K. w sprawie sygn. akt. II Ko (...), na podstawie art. 74 § 2 k.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w. oddał skazanego J. G. pod dozór kuratora (k. 136).

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 23 marca 2017 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 roku, poz. 952), Sąd Rejonowy w K. z urzędu skierował sprawę na posiedzenie w przedmiocie umorzenia postępowania wykonawczego wobec skazanego J. G. (k. 1 akt o sygn. II Ko (...)).

W dniu 6 lipca 2017 roku, w sprawie o sygn. II Ko (..), Sąd Rejonowy w K. na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w. postanowił nie umarzać postępowania wykonawczego wobec J. G. skazanego wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 16 grudnia 2013 roku, sygn. II K (...) W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał na zmianę treści art. 209 § 1 k.k. (z dniem 31 maja 2017 roku), w myśl której obowiązek alimentacyjny ma być określony co do wysokości orzeczeniem sądowym lub ugodą zawartą przed sądem. Na podstawie analizy akt sprawy o sygn. II K (...) Sąd Rejonowy wskazał jednak, że obowiązek alimentacyjny J. G. wynikał także z ugody zawartej przed sądem, a zatem czyn skazanego nadal podlega karze. W tej sytuacji sąd nie znalazł podstaw do umorzenia postępowania wykonawczego w sprawie. Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 8 sierpnia 2017 roku (k. 5 akt sprawy o sygn. akt II Ko (...)).

W dniu 26 stycznia 2018 roku, w sprawie o sygn. akt II Ko (...), Sąd Rejonowy w K., na podstawie art. 75 § 1 k.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w., postanowił

zarządzić wobec skazanego J. G. wykonanie kary 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 16 grudnia 2013 roku, sygn. akt II K (...) (k. 137). Przedmiotowe postanowienie uprawomocniło się 9 lutego 2018 roku i zostało skierowane do wykonania do Aresztu Śledczego w K.

Dyrektor Aresztu Śledczego w K. pismem z dnia 23 kwietnia 2018 roku zwrócił się do Sądu Rejonowego o rozważenie, czy nie zachodzi podstawa do zwolnienia skazanego (k. 140).

Sąd Rejonowy w K., orzekając w przedmiocie rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykonania orzeczenia, w dniu 26 kwietnia 2018 roku, w sprawie o sygn. II K (...), na podstawie art. 13 § 1 k.k.w. w zw. z art. 4 § 4 k.k., stwierdził, że wobec zatarcia skazania J. G., skazanego wyrokiem zaocznym z dnia 16.12.2013 r. sygn. II K (...), postępowanie wykonawcze w tej sprawie nie może być prowadzone (k. 141). Po wydaniu tego postanowienia, w dniu 26 kwietnia 2018 roku, został wydany nakaz zwolnienia skazanego z Zakładu Karnego (k. 143).

Na powyższe postanowienie, w dniu 4 maja 2018 roku, wniósł zażalenia prokurator, zaskarżając je w całości na niekorzyść skazanego (k. 149 - 153).

Sąd Okręgowy w K., po rozpoznaniu zażalenia prokuratora, postanowieniem z dnia 20 czerwca 2018 roku, sygn. akt IV Kz (...) zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wywiódł kasację od tego postanowienia zaskarżając je w całości na niekorzyść J. G. i zarzucając: „rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego:

„I. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. polegające na zaniechaniu dokonania kontroli odwoławczej postanowienia Sądu I instancji także poza granicami zarzutu podniesionego w zażaleniu prokuratora i w konsekwencji utrzymaniu go w mocy mimo, iż orzeczenie to zapadło z rażącym, stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., naruszeniem art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. poprzez rozstrzygnięcie w przedmiocie braku podstaw - z uwagi na zatarcie skazania z mocy prawa - do prowadzenia postępowania wykonawczego, dotyczącego zapadłego wobec J. G. za występki z art. 209 § 1

k.k. prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w K. z dnia 16 grudnia 2013 roku o sygn. akt II K (...), w sytuacji, kiedy kwestia depenalizacji tego czynu w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 23 marca 2017 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 roku. poz. 952), a tym samym wystąpienia podstaw do umorzenia postępowania wykonawczego, dotyczącego wymienionego wyroku została już wcześniej rozstrzygnięta prawomocnym z dniem 8 sierpnia 2017 roku postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 6 lipca 2017 roku. o sygn. akt II Ko (...);

1. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 98 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd odwoławczy prawidłowej, wszechstronnej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu I instancji oraz odniesienia się w uzasadnieniu postanowienia do zarzutu podniesionego w zażaleniu prokuratora i wspierającej go argumentacji, w następstwie czego, z rażącym naruszeniem prawa materialnego, a mianowicie art. 209 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 31 maja 2017 roku w zw. z art. 4 § 4 k.k., doszło do utrzymania w mocy postanowienia Sądu meriti opartego na błędnym poglądzie, iż na skutek nowelizacji art. 209 § 1 k.k. dokonanej na mocy art. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 23 marca 2017 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r., poz. 952), nie są zabronione pod groźbą kary zachowania polegające na uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego, w sytuacji gdy w opisie czynu przypisanego przed dniem 31 maja 2017 roku jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazano jedynie ustawę, wobec czego skazanie uległo zatarciu z mocy prawa, podczas gdy zarówno przed dniem 31 maja 2017 roku, jak i po tej dacie ustawa nadal stanowi źródło obowiązku alimentacyjnego, o którym mowa w art. 209 § 1 k.k. a jedynie określenie jego wysokości musi być skonkretyzowane w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo inną umową, wobec czego czyn przypisany J. G. wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 16 grudnia 2013 roku. sygn. II K (...). w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary według nowej ustawy”.

W konkluzji Autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i utrzymanego nim w mocy postanowienia sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna.

Wbrew stanowisku zajętemu przez sądy orzekające w niniejszej sprawie, koncepcja „depenalizacji retrospektywnej”, opierająca się tylko na ustalonych w wyroku skazującym znamionach odpowiadających dotychczasowemu brzmieniu przepisu, nie tylko nie znajduje podstaw w treści art. 4 § 4 k.k., ale prowadzić musi do rozwiązań, niedających się zaakceptować z punktu widzenia aksjologicznego. Porównaniu z punktu widzenia art. 4 § 4 k.k. podlega bowiem nie zespół ustawowych znamion określony w obu ustawach, a to czy konkretne przestępstwo (rozumiane jako zachowanie będące zdarzeniem historycznym), którego dotyczy prawomocny wyrok, jest nadal zabronione przez ustawę, która weszła w życie po uprawomocnieniu się orzeczenia. Bez znaczenia pozostaje więc to, czy opis czynu przypisanego odpowiada znamionom typu czynu zabronionego określonym w nowej ustawie tak długo, jak długo konkretne zachowanie w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary zawarte zarówno w starej jak i nowej ustawie (por. postanowienie SN z 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17). Podobnie argumentował Sąd Najwyższy: „Skoro, co do zasady, źródłem obowiązku alimentacyjnego – i to samoistnym – pozostaje nadal ustawa, to jest art. 128 – 132 oraz art. 141, art. 144 i art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w których obowiązkiem tym obciążono krewnych w linii prostej, rodzeństwo, małżonków, przysposabiających i powinowatych – w zakresie i kolejności ustalonych w tych przepisach, to zamieszczanie w opisie czynu z art. 209 § 1 k.k. informacji, że chodziło o obowiązek określony „co do wysokości orzeczeniem sądowym”, nie jest w perspektywie art. 413 § 2 k.p.k. niezbędne. Niemniej konieczne jest - co trzeba silnie zaakcentować – dokonanie ustalenia, że wysokość tego obowiązku alimentacyjnego została określona konkretnym orzeczeniem sądowym, ugodą czy umową. Ustalenie w tym zakresie może wynikać albo wprost z pisemnego uzasadnienia wyroku, albo z niebudzących wątpliwości dokumentów stanowiących poprawnie ujawniony materiał dowodowy” (por. wyrok z 7 sierpnia 2018 r., sygn. akt IV KK 35/18).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy zauważyć, że obowiązek alimentacyjny skonkretyzowany został poprzez stosowne orzeczenie sądowe. Na mocy ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w K. z dnia 14 grudnia 1998 roku, sygn. akt III RC (...), J. G. zobowiązał się łożyć na rzecz swojej małoletniej córki E. Z. alimenty w kwocie po 200 zł miesięcznie, płatne do rąk jej matki B. Z., do dnia 10 - go każdego następującego po sobie miesiąca, z ustawowymi odsetkami na wypadek zwłoki w płatności którejkolwiek z rat, poczynwszy od dnia 2 listopada 1998 roku (k.4). Rację ma zatem skarżący, iż w świetle tej okoliczności nie powinno być wątpliwości, że czyn przypisany prawomocnym wyrokiem skazującym J. G. w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary również w rozumieniu przepisów obecnie obowiązujących.

Sąd Najwyższy nie podzielił natomiast zarzutu sformułowanego przez Autora kasacji w jej punkcie I, w którym to skarżący wskazywał na jego zdaniem stan „powagi rzeczy osądzonej” w następstwie wydania postanowienie Sądu Rejonowego w K., sygn. akt II Ko (...), z dnia 6 lipca 2017 roku, w którym odmówiono umorzenia postępowania wykonawczego wobec J. G., skazanego wskazanym już wyżej wyrokiem SR w K. z dnia 16 grudnia 2013r. Należy bowiem mieć na uwadze, że postanowienie wydane w postępowaniu wykonawczym nie było orzeczeniem kończącym to postępowanie (wszak odmówiono nim tylko umorzenia tego postępowania).

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji.